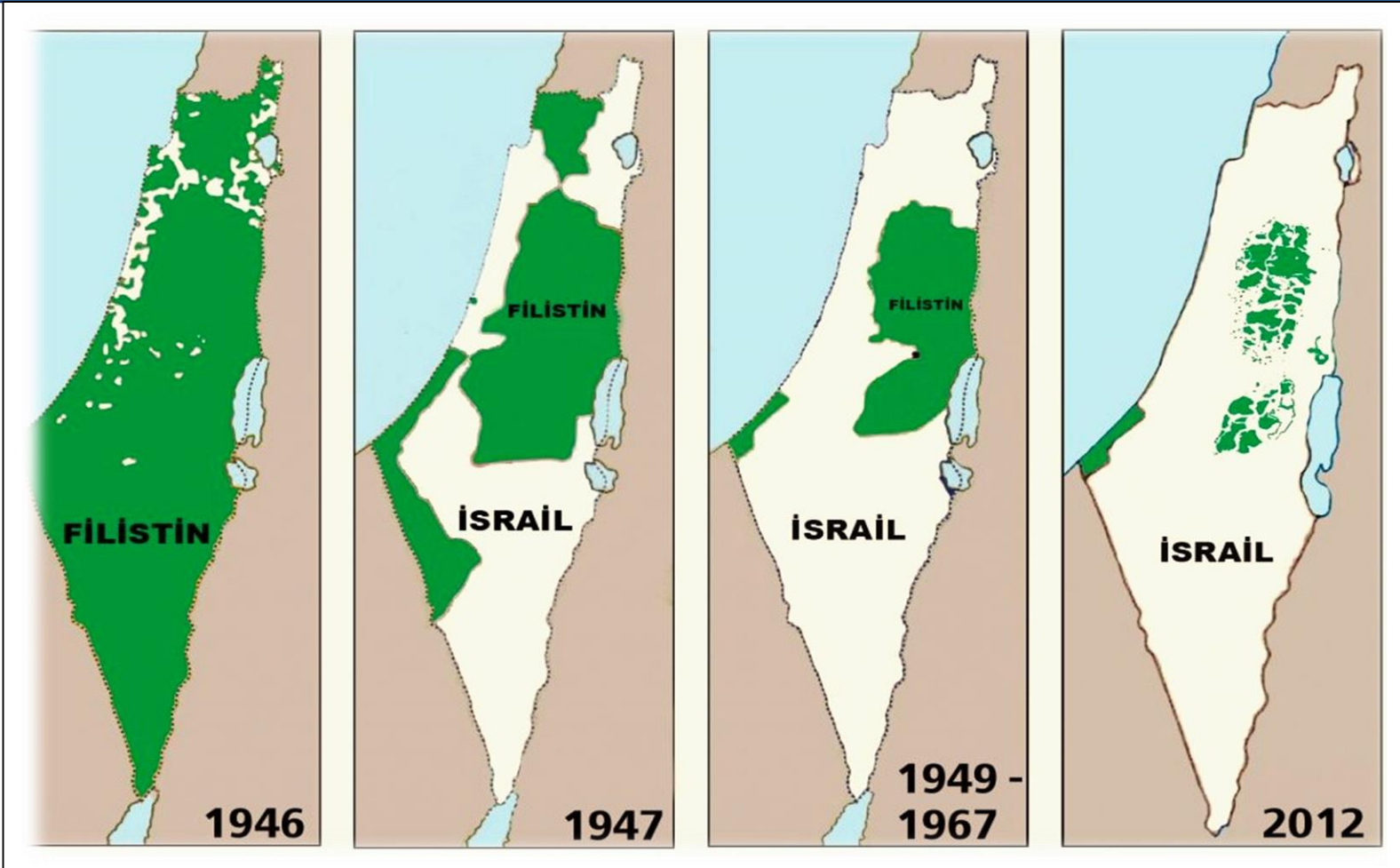

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

İSRAİL'İN KÜRESEL GÜCÜ VE ETKİLERİ

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

Mustafa KESKİN

KONYA
EKİM, 2024
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. İSRAİL'İN GÜÇ KAVRAMI.....	1
3. İSRAİL.....	4
3.1 Tarihçesi	4
3.2 Siyasi Yapı	5
3.3 Ekonomik Yapı	5
3.4 Askeri Yapı	7
3.5 Teknolojik Yapı	9
4. DÜNYA EKONOMİSİNDE YERİ	10
5. TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ	11
5.1 Siyasi İlişkileri.....	11
5.2 Ticari İlişkileri.....	12
6. SONUÇ.....	12
7. KAYNAKÇA.....	13

1. GİRİŞ

İsrail, küçük bir yüzölçümü olmasına rağmen Orta Doğu'da önemli bir güç unsurudur. Bu güç, ülkenin askeri, ekonomik, politik ve teknoloji kapasitesinin büyüklüğünden kaynaklanmaktadır.

İsrail devletinin Ortadoğu'da gerçekleştirdiği askeri ve diplomasi faaliyetleri kendi güvenliği ve istikrarı açısından oldukça önemlidir. Bu hususta askeri gücünü kullanarak Ortadoğu'da varlığını sürdürmektedir. Diplomasi alanındaki faaliyetlerini, askeri gücünü desteklemek ve bölgesel güvenliğini sürdürmek için kullanmaktadır.

Raporda İsrail'in ülke profili, tarihçesi, siyasi, askeri, ekonomik ve teknolojik yapısı, dünya ekonomisindeki yeri, Türkiye ile olan ilişkileri incelenmiştir. Ayrıca İsrail devleti tüm yönleriyle tanıtılmış olup sahip olduğu askeri, politik ve ekonomik gücü rasyonel bir şekilde araştırılmıştır.

2. İSRAİL'İN GÜÇ KAVRAMI

Bu bölümde İsrail'in stratejik anlamda güçlü ve zayıf yönleri 4 temel üzerinde incelenmiştir. Aşağıdaki şekilde İsrail'in askeri, ekonomik, politik ve ideolojik açıdan güçlü özellikleri belirtilmiştir.

Şekil 3: İsrail'in Stratejik Olarak Güçlü Yönleri

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

İsrail'in stratejik olarak zayıf yönleri ele alındığında büyük problemlerinin olduğu görülmektedir. Bunlardan başta gelenleri ise nüfusunun az olması, iç pazarın ve su kaynaklarının yetersizliği, İsrail'i tanımayan Yahudilerin varlığı şeklinde belirtilmektedir.

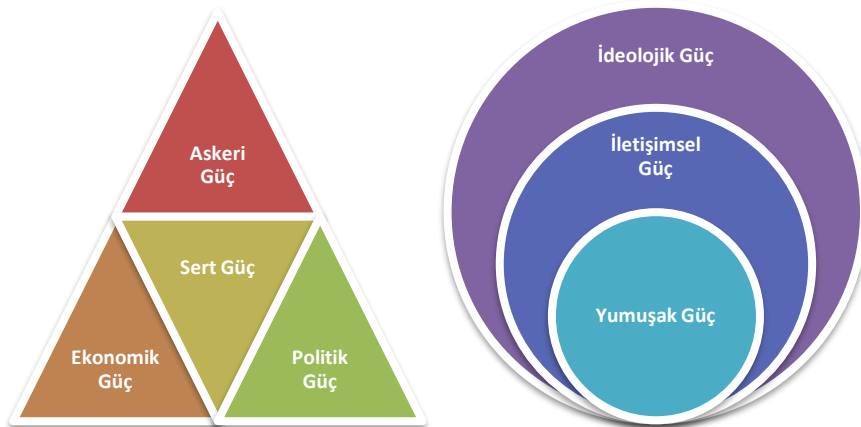
Şekil 4: İsrail'in Stratejik Olarak Zayıf Yönleri

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

Güç kavramı sert ve yumuşak güç olarak ikiye ayrılmaktadır. Sert güçler askeri, ekonomik ve politik güçleri kapsarken yumuşak güç ideolojik, yumuşak ve iletişimsel güçleri tasvir etmektedir.

Şekil 5: Sert ve Yumuşak Gücün Alt Elemanları

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

Güç kavramında kademeli bir büyüme ve küçülme durumu bulunmaktadır. Askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel dinamiklerin durumu o ülkenin gücünü doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

Şekil 6: Siyasi, Askeri ve Ekonomik Gücün Aşamaları

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

Siyasi, askeri ve ekonomik gücün aşamaları ve tasvirleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Hiper güce Amerika örnek olarak verilebilir. Türkiye ise bulunduğu coğrafyada etkili olduğu için bölgesel güce sahiptir.

Tablo 2: Siyasi, Askeri ve Ekonomik Gücün Aşamaları	
Aşamalar	Tanım
Güç	Bir aktörün diğerlerine karşı istediği sonuçları elde etme kapasitesi.
Orta Büyüklükteki Güç	Dışarıya çok fazla bağımlı olmamak ve dünya siyasetinde bir miktar söz sahibi olmak.
Bölgesel Güç	Belirli bir coğrafi bölgede etkili olmak.
Süper Güç	Dünya çapında etkili olmak, küresel gelişmeleri etkileyebilmek.
Hiper Güç	Dünya çapında geniş kapsamlı ekonomik, askeri, siyasi ve kültürel güce sahip olmak.

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

İsrail ile potansiyel bir savaş durumuna girildiğinde diğer devletlerin alacağı aksiyonların ne yönde olacağı aşağıdaki resimde verilmiştir. Buna göre başta Amerika, Kanada, Avrupa Birliği ülkeleri ve Avustralya olmak üzere İsrail'e desteklerini açıklamıştır. Filistin lehine davranan ülkelerin başında Rusya, Çin, Türkiye, Mısır, Kazakistan ve Brezilya gelmektedir.

İsrail İle Potansiyel Bir Savaş Durumunda Uluslararası Tepkiler

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

3. İSRAİL

İsrail konum itibariyle Ortadoğu'da bulunmaktadır. Hem Akdeniz'e hem de Kızıldeniz'e kıyısı olan İsrail'in toplamda 273 km'lik deniz kıyısı vardır. Komşu ülkeleri ise Mısır, Ürdün, Suriye ve Lübnan'dır. Topraklarının %23,8'i tarıma elverişli iken ormanlık alanı ise %7,1'ini oluşturmaktadır.

Şekil 1: İsrail Ülke Künyesi

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

Dünya Bankası'nın 2022 yılı verilerine göre, nüfusun %28'ini 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu oran 2008 yılından önce %60 gibi ciddi bir seviyeye ulaşmıştır. Genç bir nüfusa sahip olan İsrail'in %93'ü şehirlerde yaşamaktadır.

2021 yılı itibarıyla 6,2 trilyon feet³ kanıtlanmış doğalgaz rezervine sahip İsrail 92 ülke arasında 43. sırada yer alırken, 626 milyar feet³lük doğalgaz üretimi ile 97 ülke arasında otuz dördüncü olmuştur.

3.1 Tarihçesi

14 Mayıs 1948 yılında İsrail devleti resmen kurulmuştur. 1897 yılından 2005 yılına kadar olan süreçte İsrail devletinin tarihi, yaptığı savaşlar ve diğer gelişmeleri aşağıdaki görselde verilmektedir.

Kaynak: Arif Behiç ÖZCAN "İsrail Hiper Güç Mü?" Konferansı, 2023

3.2 Siyasi Yapı

İsrail; yasama, yürütme ve yargı birimlerinden oluşan parlamenter demokrasiyle yönetilmektedir. Devlet başkanlığı; parlamento, bakanlar kurulu ve yargı kurumlarını oluşturmaktadır. 120 milletvekili ile yasama görevini icra etmektedir. Cumhurbaşkanı, parlamento tarafından 7 yıllık süre ile seçilmektedir. Hükümet başkanı aynı zamanda başbakanıdır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde daimi olmayan üyelik statüsüne sahiptir. İsrail'in, ABD ve Avrupa Birliği ile ilişkileri oldukça kuvvetlidir. Ayrıca, Orta Doğu'daki diğer ülkelerle de ilişkilerini geliştirmektedir. Uluslararası diplomaside gayet başarılı olan İsrail'in temel prensibi bölgesel güvenliğini sağlamak ve askeri gücünü desteklemektir.

3.3 Ekonomik Yapı

İsrail, IMF 2023 tahminine göre 521 milyar dolarlık gayrisafi yurtiçi hasılası ile dünyanın en büyük yirmi dokuzuncu ekonomisine sahiptir. İsrail'in ekonomisi; teknoloji, turizm ve tarım sektörlerine dayanmaktadır. 2024 yılında %0,3 oranında büyüme, %3,6 oranında enflasyon ve %4,5 faiz oranına sahiptir.

Gösterge	Değer
GSYİH Yıllık Büyüme (%)	0,3
İşsizlik (%)	2,6
Enflasyon (%)	3,6
Faiz (%)	4,5
Ticaret Dengesi (Milyar \$)	-1.645
Tüketici Güveni (Puan)	-27,9
Kurumlar Vergisi (%)	23
Kişisel Gelir Vergisi (%)	50

Kaynak: Tradingeconomics

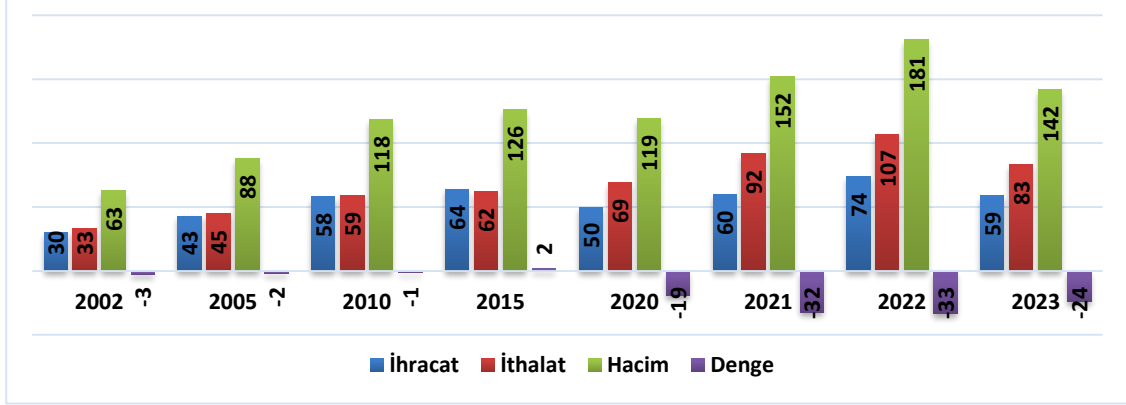
IMF 2025 tahminine göre kişi başına düşen milli gelir 55.961 dolar ve işsizlik oranı ise %4 şeklinde tahmin edilmektedir. GSYİH, 2025 yılında 569 milyar dolar olacağı öngörülmüştür.

Gösterge	2025	2026	2027	2028
GSYİH (Milyar Dolar)	569,04	598,91	629,42	661,41
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$)	55.961	57.842	59.699	61.608
Tüketici Fiyat Enflasyonu (%)	2,5	2,3	2,2	2,1
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	3,9	3,8	3,7	3,5
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	4	4	4	4
Devletin Genel Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	56,4	56,3	56,5	56,9

Kaynak: IMF

İsrail'in dış ticaret verileri incelendiğinde; 2023 yılında 59 milyar dolar ihracat kaydederken, 83 milyar dolar ithalat yapmıştır. İsrail'in toplam ticaret hacmi 142 milyar dolar seviyesindedir. Toplamda 24 milyar dolar açık bulunmaktadır.

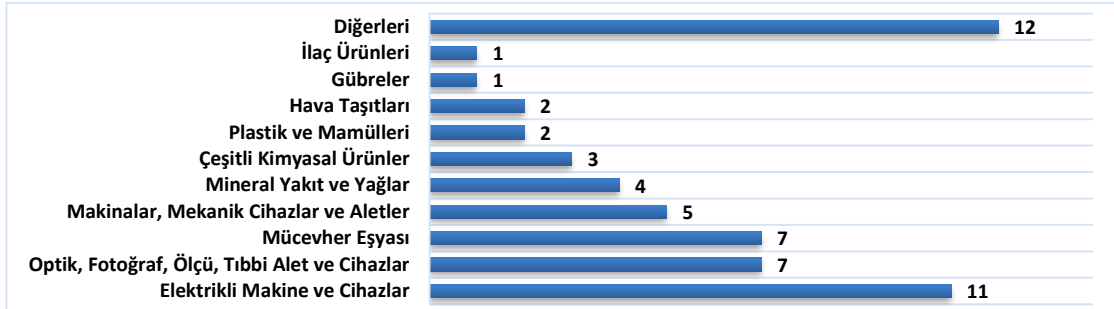
Grafik 1: İsrail'in Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap

İsrail'in en çok ihracat yaptığı sektör; 11 milyar dolar ile "Elektrikli Makine ve Cihazlar" olmuştur. Diğer bir ürün grubu olan "Optik, Fotoğraf, Ölçü, Tıbbi Alet ve Cihazlar" ve "Mücevher Eşyası" 7 milyar dolarla İsrail'in ihrac ettiği ürün grubunda ikinci sırada yer almaktadır.

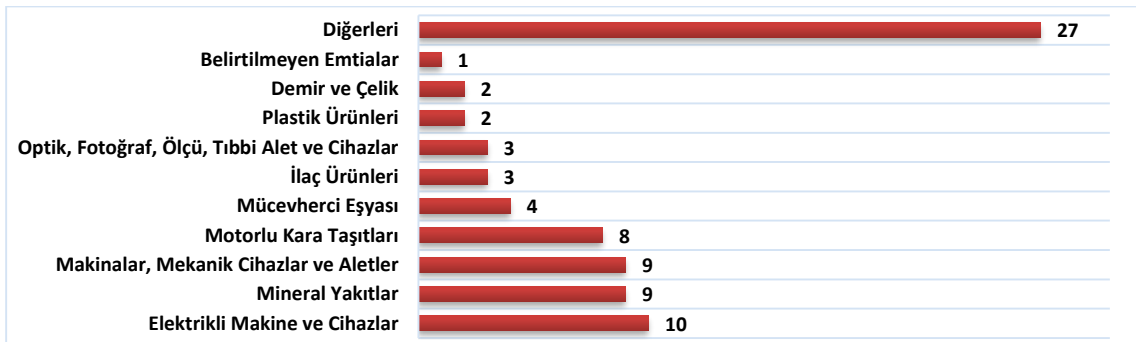
Grafik 2: İsrail İhracatında Başlıca Ürün Grupları (2023, Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap

İsrail'in ithalatında başlıca ürün grupları incelendiğinde, "Elektrikli Makine ve Cihazlar" 10 milyar dolarla zirvede yer almaktadır. Onu "Mineral Yakıtlar" ve "Makinalar, Mekanik Cihazlar ve Aletler" 9 milyar dolar ile izlemektedir.

Grafik 3: İsrail İthalatında Başlıca Ürün Grupları (2023, Milyar Dolar)

Kaynak: Trademap

3.4 Askeri Yapı

İsrail'in askeri harcamaları, GSYİH'nin %5,3'ünü oluşturmaktadır. Envanterinde nükleer silah bulunan tek Orta Doğu ülkesidir. İsrail ordusu, modern silah ve teçhizatla donatılmıştır. İsrail, Orta Doğu'nun en güçlü askeri güçlerinden birine sahiptir. Bulunduğu konum itibariyle komşu ülkelere karşı caydırıcı bir güç unsuru olmak zorundadır. İsrail ordusunun toplam personel sayısı yaklaşık 650.000'dir. Bu sayının yaklaşık 170.000'i aktif asker, geri kalanı ise yedek asker durumundadır. İsrail Silahlı Kuvvetleri; hava, kara ve deniz olmak üzere üç ana kola ayrılmaktadır.

Şekil 2: İsrail Silahlı Kuvvetleri Envanter Verileri

Hava Kuvvetleri

- F-16 Savaş Uçakları, İsrail Hava Kuvvetleri'nin en çok kullanılan savaş uçaklarıdır. Çok yönlü bir savaş uçağıdır ve havadan havaya ve havadan yere saldırılar için kullanılabilir.
- F-35 Savaş Uçakları, İsrail Hava Kuvvetleri'nin en yeni savaş uçaklarıdır. Düşman radarlarına yakalanmayı zorlaştıran bir dizi özelliğe sahiptir.
- AH-64 Apache Saldırı Helikopterleri, İsrail Kara Kuvvetleri'nin ana saldırı helikopterleridir. Tanksavar füzeleri ve ağır makineli tüfeklerle donatılmıştır.
- CH-53 Sea Stallion Nakliye Helikopterleri, İsrail Ordusu'nun ağır nakliye helikopterleridir. Zırhlı personel taşıyıcıları, tanklar ve diğer ağır ekipmanları taşıyabilir.
- Heron İnsansız Hava Araçları (İHA), İsrail Ordusu'nun istihbarat ve gözetleme araçlarıdır.

Kara Kuvvetleri

- Merkava-4 Tankları, İsrail Ordusu'nun en gelişmiş tanklarıdır. Zırhlı gövdesi ve ağır silahları ile donatılmıştır.
- Namer Zırhlı Personel Taşıyıcıları, İsrail Ordusu'nun ağır zırhlı personel taşıyıcılarıdır.
- Achzarit Zırhlı Personel Taşıyıcıları, İsrail Ordusu'nun hafif zırhlı personel taşıyıcılarıdır. Hızlı ve hareketli olması nedeniyle, İsrail askerlerinin karadan saldırılar gerçekleştirmesi için kullanılmaktadır.
- David's Sling Hava Savunma Sistemi, İsrail'in orta menzilli hava savunma sistemidir.
- Iron Dome Hava Savunma Sistemi, İsrail'in kısa menzilli hava savunma sistemidir.
- Spike Tanksavar Füzeleri, İsrail'in tanksavar füzeleridir.
- Javelin Tanksavar Füzeleri, ABD yapımı tanksavar füzeleridir.

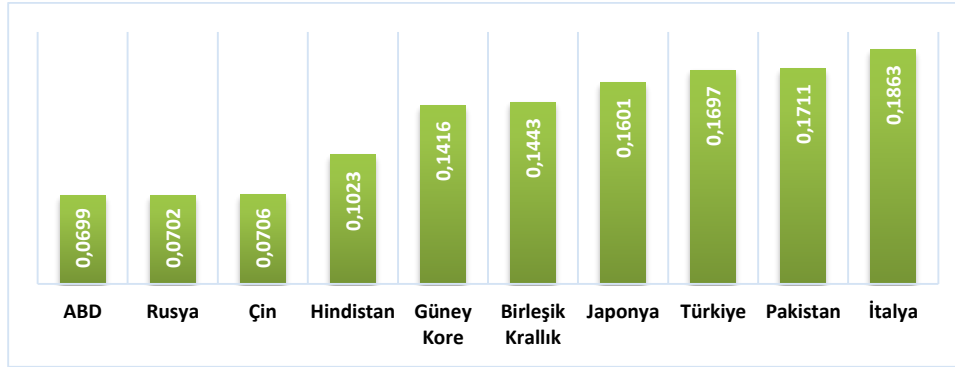
Deniz Kuvvetleri

- Sa'ar 5 Sınıfı Korvetler, İsrail Deniz Kuvvetleri'nin en büyük korvetleridir. Gdümlü füzelerle donatılmıştır.
- Sa'ar 6 Sınıfı Korvetler, İsrail Deniz Kuvvetleri'nin en yeni korvetleridir. Gdümlü füzelerle donatılmıştır ve denizaltıları tespit ve imha etmek için tasarlanmıştır.
- Dolphin Sınıfı Denizaltılar, İsrail Deniz Kuvvetleri'nin en gelişmiş denizaltılarıdır. Gdümlü füzelerle donatılmıştır.

2022 yılı itibariyle SIPRI verilerine göre dünyanın en iyi 100 silah üretici şirketi arasında toplamda üç İsrail firması bulunmaktadır. Bunlar yirmi dördüncü sırada olan Elbit Systems, otuz beşinci sırada bulunan Israel Aerospace Industries ve kırk ikinci sırada yer alan Rafael firmalarıdır.

Dünya'nın en güçlü orduları incelendiğinde, ABD birinci sırada yer almaktadır. Rusya ve Çin, ABD'yi çok yakın puanlarla takip etmektedir. Bu listede Türkiye 0,1697 endekisle sekizinci sırada yer almaktadır.

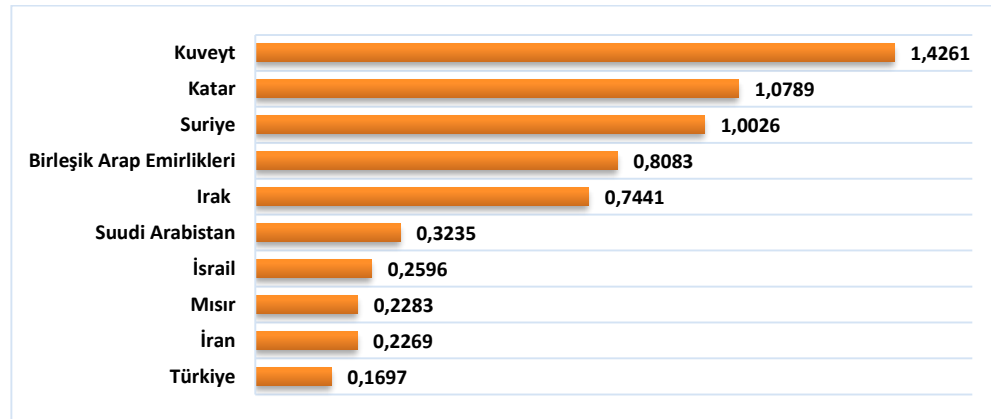
Grafik 4: Dünya'nın En Güçlü Orduları (2024, Güç Endeksi*)

Kaynak: Sputnik Türkiye (*Endeks düştükçe güç artmaktadır.)

Orta Doğu'nun en güçlü ülkelerinin başında açık ara farkla Türkiye gelmektedir. Onu İran ve Mısır takip etmektedir. İsrail ise 0,2596'lık güç endeksiyle dördüncü sırada yer almaktadır.

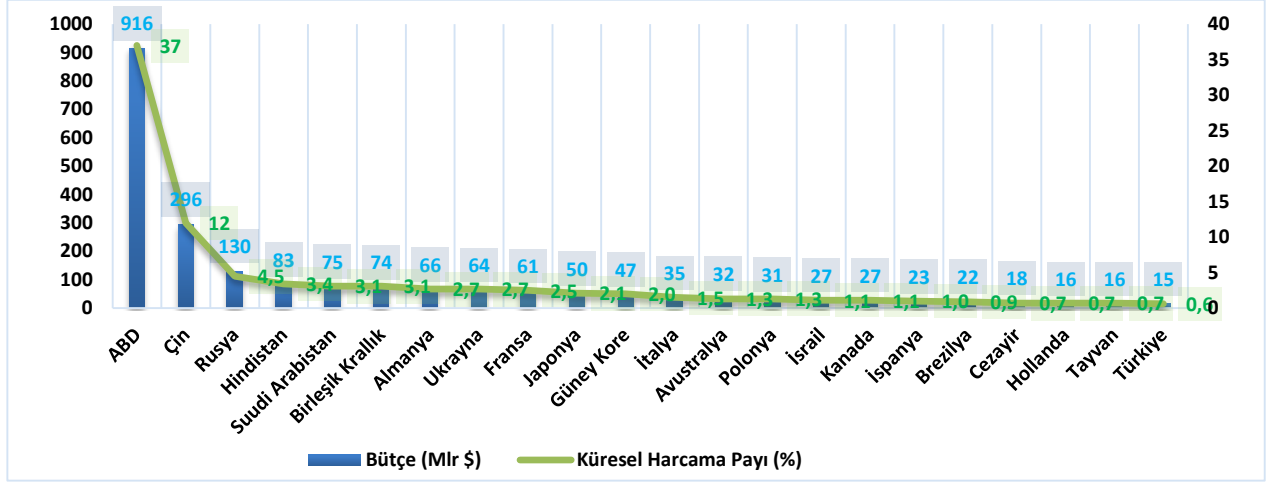
Grafik 5: Ortadoğu'nun En Güçlü Ülkeleri (2024, Güç Endeksi)

Kaynak: Globalfirepower.com (*Endeks düştükçe güç artmaktadır.)

Askeri alanda en çok harcama yapan ülke açık ara farkla (800 milyar dolar) ABD'dir. ABD'yi 293 milyar dolarla Çin ve 76 milyar dolarla Hindistan takip etmektedir. İsrail 24 milyar dolarlık askeri yatırımıyla on beşinci sırada yer alırken Türkiye ise 15 milyar dolarla on sekizinci sırada bulunmaktadır.

Grafik 5: Askeri Harcamalarda İlk 22 Ülke (2023, Milyar Dolar - %)

Kaynak: SIPRI

3.5 Teknolojik Yapı

İsrail ileri teknolojide sayılı ülkelerden birisidir. İlgilendiği sektörlerin başında savunma, sağlık, tarım, bilgisayar bilimleri, elektronik, genetik, tıp, optik ve güneş enerjisi gelmektedir. Bu sektörler nezdinde Ar-Ge çalışmaları yaparak teknolojik alt yapılarını sürekli geliştirmekte ve güncellemektedir. Kişi başına düşen Ar-Ge harcamasında dünyada ikinci sırada yer almaktadır. İsrail, GSYH'sinin yaklaşık %4,1'ini (OECD ortalaması ise %2) Ar-Ge'ye kullanmaktadır. Kişi başına düşen yeni kurulan şirket sayısında dünya lideri olan İsrail; geçtiğimiz on yılda kurduğu girişimler aşağıdaki gibidir:

Şekil 3: İsrail'de Son 10 Yılda Girişim, Ar-Ge ve Teknoloji Kurulan Şirketleri

Kaynak: Vikipedi

İsrail, gayri safi millî hasılaya göre bilim ve teknolojiye en fazla pay ayıran ülkelerden biridir. Her bir milyon vatandaş dikkate alındığında, yaptıkları bilimsel çalışmalarla dünyada dördüncü sırada yer almaktadır. İsrail'in tüm dünyada yayınlanan bilimsel makale oranı tüm dünya nüfusunun oranından hemen hemen on kat daha fazladır.

4. DÜNYA EKONOMİSİNDE YERİ

İsrail, dünyanın en büyük yirmi dokuzuncu ekonomisidir. Endüstriyel sektörlerinin başında metal üretimi, elektronik ve biyomedikal ekipman üretimi bulunmaktadır. İsrail, doğal kaynaklar yeterli olmadığı için petrol, kömür, yiyecek ve üretim hammaddelerini ithal etmektedir. Yazılım, teknoloji ve telekomünikasyon alanında ise dünyada önde gelen ülkelerden biridir.

2023 Eylül ayında 4,3 milyar dolar uluslararası yatırım yapmıştır. Son 22 yılda Türkiye'ye yapılan toplam yabancı yatırım 183.8 milyar dolardır. Bu yatırım miktarının yalnızca 430 milyon dolarını İsrail yapmıştır.

Gıda İçecek ve Temizlik Ürünleri Derneği, 2023 yılı verilerine göre Türkiye'de satılan İsrail markalarının tam listesi aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır. Markalar; gıda, temizlik, kozmetik, giyim, teknoloji, medya, banka, otomotiv, sigara, akaryakıt ve ilaç başta olmak üzere hemen hemen tüm sektörde faaliyet göstermektedir.

▪ Gıda & İçecek

Danone, Nestle, Nescafé, Nesquik, Jacobs, McDonald's, Burger King, Knorr, Calve, First Sakız, Falım Sakız, Becel, Komili, Sırma, Sana, Starbucks, Elite, Ben&Jerry's, Mey İçki, Kraft, Milka, Fritolay, Ruffles, Lays, Doritos, Cheetos, Pepsi, Coca Cola, Sprite, Fanta, Yedigün, Schweppes, Turkuaz Su, Damla Su, Hayat, Erikli, Akmina, Cappy, Sensun, Tropicana, Lipton.

▪ Temizlik & Kozmetik

Can Bebe, Prima, Orkid, Signal, İpana, Ace, Alo, Ariel, Omo, Cif, Yumoş, Rinso, Lux, Vanish, Dash, Finish, Clit Bang, Clear, Air Wick, Ajax, Aldays, Axe, Dettol, Dove, Elidor, Head & Shoulders, Johnsons Baby, Max Factor, Nivea, Oral-B, Palmolive, Pantene, Rejoice, Protex, Rexona, Rinso, Sensodyne, Vileda, Vaseline, Veet, Mac, Revlon, L'Oréal, Calvin Klein, Ralph Lauren, Giorgio Armani, Wichy, Elida, Gillette.

▪ Giyim

Tommy Hilfiger, Nike, Adidas, Vakko, Polo, Ralph Lauren, Berk Çorap, Parizyen, Müjde, Hugo Boss, Calvin Klein, Levi's, Timberland, Lumberjack, Giorgio Armani.

▪ Teknoloji ve Medya

IBM, Intel, Dell, Nokia, İcq, Allot, Fox Tv, Cnbc, Cnbc-e, National Geographic, Cnn, Power Fm 100.

▪ Banka

Arab Israel Bank, Bank Leumi, Israel Discount Bank, Mercantile Discount Bank.

▪ Otomotiv

Ford, Mazda, Volvo, Chevrolet, Pontiac, Saab.

▪ Sigara

Phillips Morris, Parliament, Marlboro, Muratti, Chesterfield, L&M, Lark, Lider.

▪ Akaryakıt

BP, Shell.

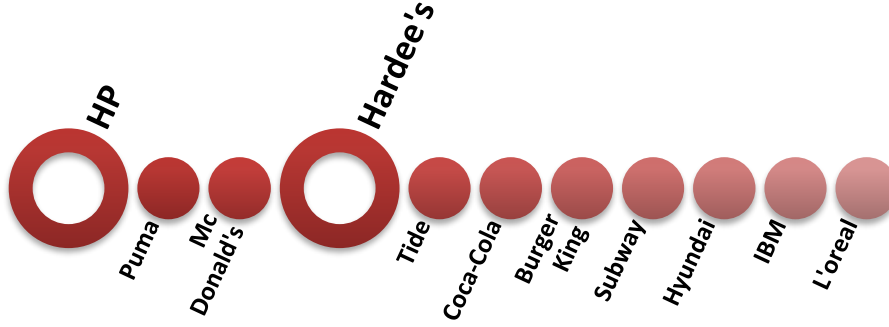
▪ İlaç

Hoechst, Bayer, Roche, Pfizer, Saned.

▪ Diğer

Carrefour, Alarko, Kiwi, 20th Century, Fox Filmcilik, Astel Bant, Citibank, Kodak, La Roche.

Şekil 7: İsrail'e Doğrudan Açık Olarak Destek Veren Markalar

Kaynak: Gıda İçecek ve Temizlik Ürünleri Derneği

5. TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ

Ülkemiz, komşu coğrafyalarda bir istikrar, güvenlik ve refah kuşağının yaratılmasını ve başta komşuları olmak üzere, bölgede yer alan tüm ülkelerle ilişki ve iş birliğinin geliştirilmesini hedefleyen bir politika izlemektedir. Bundan dolayı Türkiye, İsrail'le de karşılıklı çıkarlar temelinde ikili ilişkiler tesis etmiştir. İlişkilerde zaman zaman yaşanan problemler iki ülke arasında gerginliği yükseltse de politik yaptırımlarla çözülmeye çalışılmıştır.

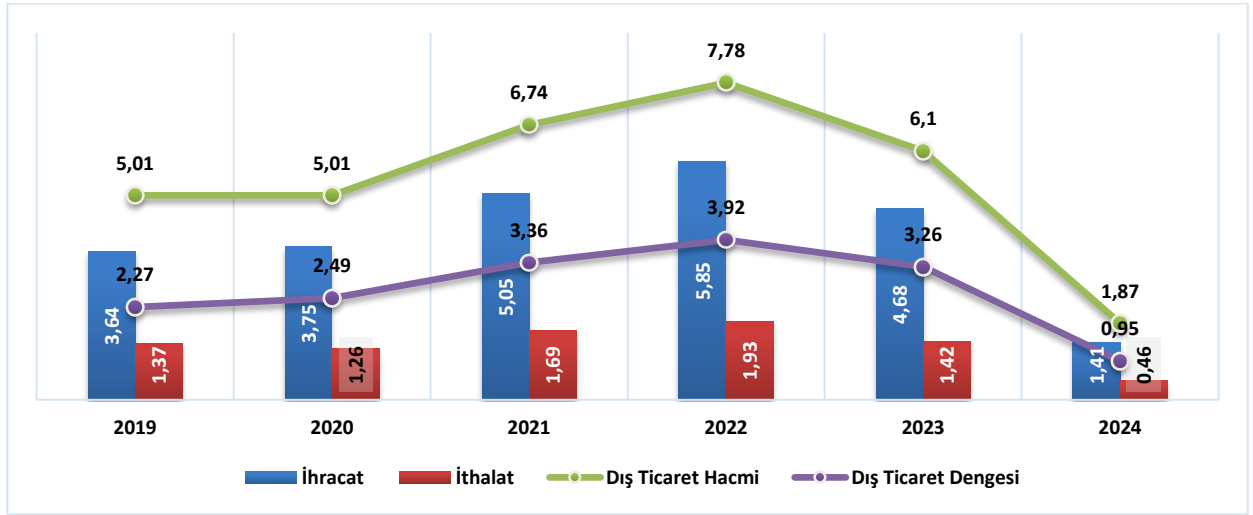
5.1 Siyasi İlişkileri

- Türkiye, İsrail'i 28 Mart 1949 tarihinde tanımıştır ve ilk temsilciliğini 7 Ocak 1950 tarihinde İsrail nezdinde resmen açmıştır.
  - 2010 yılında yaşanan Mavi Marmara Olayı sonrası İsrail, Türkiye'nin talep ettiği koşulları yerine getirerek iki ülke arasında 28 Haziran 2016 tarihinde Tazminata İlişkin Usul Anlaşması imzalanmıştır.
  - İsrail'in, 30 Mart 2018 tarihinde organize edilen "Büyük Dönüş Yürüyüşü" gösterilerine katılan Filistinli sivillere yönelik saldırıları ve orantısız güç kullanımı neticesinde Türkiye ile ilişkileri yeniden zedelenmiştir.
  - Herzog'un İsrail Devlet Başkanı olmasıyla beraber iki ülke arasındaki ilişkiler yeniden gelişmeye başlamış ve 17 Ağustos 2022 tarihinde tam normalleşmeye gidilerek karşılıklı Büyükelçi atama kararı alınmıştır.
  - 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas "El Aksa Tufanı Operasyonu" ile İsrail'e yapmış olduğu askeri müdahale sonrası İsrail, bir yılı aşkın süredir Gazze şeridini işgal etmekte ve masum sivilleri katletmeye devam etmektedir. Bunun sonucu olarak Türkiye ile İsrail arasındaki siyasi ilişkiler tekrardan gerilmiştir.

5.2 Ticari İlişkileri

- Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Ekim 2022'de 489 milyon dolar olan Türkiye'nin İsrail'e ihracatı Ekim 2023'te 348 milyon dolara gerilemiştir. Türkiye'nin İsrail'den ithalatı ise aynı dönemde 241 milyon dolardan 99 milyon dolara gerilemiştir. Ekim 2022'de 730 milyon dolar olan ticaret hacmi Ekim 2023'te %39 oranında düşerek 447 milyon dolara gerilemiştir.
- Ocak-Ekim toplamında bakıldığında ise ihracat son bir yılda 4,68 milyar dolardan 1,41 milyar dolara gerilemiştir. İthalat ise aynı dönemde 1,42 milyar dolardan 460 milyon dolara düşmüştür. Ocak-Ekim 2022'de 7,78 milyar dolar olan toplam ticaret hacmi 2024 yılı aynı dönemde ciddi bir gerileme kaydederek 1,87 milyar dolar olmuştur.

Grafik 6: Yıllara Göre Türkiye - İsrail Ticareti (Ocak-Ekim, Milyar Dolar)

Kaynak: TÜİK

6. SONUÇ

Orta Doğuda 1948 yılında kurulan İsrail devletinin siyasi, askeri, ekonomik ve teknolojik yapıları incelendiğinde; parlamenter demokrasiyle yönetilmekte olup 521 milyar dolarla dünyanın en büyük yirmi dokuzuncu ekonomisine sahiptir. 2023 yılında 59 milyar dolar ihracat kaydederken, 83 milyar dolar ithalat yapmıştır. İsrail'in askeri harcamaları, GSYİH'nın %5,3'ünü oluşturmaktadır. Envanterinde nükleer silah bulunan tek Orta Doğu ülkesidir. Toplamda 650.000 kişilik ordusu, modern silah ve teçhizatla desteklenmektedir. Dünyanın en güçlü on sekizinci ordusu iken askeri harcamalarda ise on beşinci sırada yer almaktadır. İsrail, kişi başına düşen Ar-Ge harcamasında dünyada ikinci sırada yer almakta olup GSYH'sinin yaklaşık %4,1'ini (OECD ortalaması ise %2) Ar-Ge'ye kullanmaktadır.

Araştırmada bu konulara ek olarak İsrail'in güçlü ve zayıf yönleri dört temel unsurla analiz edilmiştir. İsrail'in küresel ekonomide bulunan ürün ve markaları hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Son olarak Türkiye ile olan siyasi ve ticari ilişkilerine değinilmiştir.

Güç göreceli bir kavramdır ve küresel, bölgesel ve devlet düzeyindeki analizler farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bundan yola çıkarak İsrail, bulunduğu coğrafyada caydırıcı bir güç unsuru olduğu için bölgesel bir güce sahiptir. Hiper güç olabilmesi için küresel ekonomik, askeri, politik ve kültürel gücü kontrol etmesi gerekmektedir.

7. KAYNAKÇA

- ✦ Dr. Öğr. Üyesi Arif Behiç ÖZCAN – Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü “İsrail Hiper Güç Mü?” Konferansı, 2023
- ✦ Ticaret Bakanlığı – İsrail Ülke Profili
- ✦ Türkiye İstatistik Kurumu
- ✦ <https://shiftdelete.net/dunyada-en-fazla-askeri-harcama-yapan-ulkeler-2023>
- ✦ <https://www.muhendisol.com/2023/10/11/israil-hamas-catismasi-israilin-silah-envanteri-ve-stratejileri/#>
- ✦ <https://www.orduyorum.com/israil-askeri-gucu-2023-israil-ordusu-ne-kadar-guclu>
- ✦ https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0srail%27de_bilim_ve_teknoloji

"Biz kitapta İsrail oğullarına şu hükmü de bildirdik: 'Siz ülkede iki defa fesat çıkaracak ve açık zorbalıklar yapacaksınız. Onlardan birincisinin vadesi geldiğinde, kuvvet ve şiddet sahibi olan kullarımızı sizin üzerine musallat ederiz. Onlar sizi yakalayabilmek için evlerin aralarına bile girerek her tarafı didik didik edip araştırırlar. Bu yerine getirilmesi gereken bir sözdür." (İsrâ Suresi, 17/4-5)